فاجعه سقط جنین در جهان؛ راهکار چیست؟

28 تیر 1401

جمعیت جوان و فعال برای هر کشوری یکی از ابزارهای مهم قدرت و مهمترین سرمایه ملی است. اینک اما جهان با چالش کمبود جمعیت روبه‌روست و این به یک معضل بنیادی برای کشورها تبدیل شده؛ موضوعی که دولت‌ها را به ویژه در آمریکا و کشورهای اروپایی به نگرانی و در عین حال چاره‌اندیشی واداشته‌است.

مهار سقط جنین و تصویب قوانینی برای محدودیت سقط یکی از راهکارهایی است که اینک توجه قانونگذاران غرب را به خود جلب کرده‌است. از نگاه ناظران با سرمایه‌گذاری در این زمینه می‌توان از مرگ شمار قابل توجهی نوزاد جلوگیری و جوانی جمعیت را در آینده تضمین کرد.

برپایه حکم قانونی سال ۱۹۷۳ در آمریکا، سقط جنین جزو حقوق اساسی و اولیه زنان است. قانونی که اینک در سراسر آمریکا و اروپا دچار تغییر شده و غرب در تلاش است محدودیت‌هایی برای جلوگیری از سقط جنین اعمال کند.

ایجاد محدودیت برای سقط جنین مخالفت‌های زیادی را از طرف مدافعان حقوق زنان و احزاب مختلف به دنبال داشته‌است. به باور آنان، مانع‌تراشی در مسیر سقط جنین به نوعی آزادی زنان را زیرسوال می‌برد و همچنین موجب می‌شود، زنان به صورت غیرقانونی به سقط بپردازند که پیامدهای جبران‌ناپذیری برای خانواده و جامعه به همراه دارد.

آمار نگران‌کننده سقط در جهان

پرسش اساسی این است که آمار سقط در جهان چگونه است که توانسته توجه قانونگذاران را به خود جلب کند؟

با وجود اینکه تخمین دقیق میزان سقط در جهان کار چندان ساده‌ای نیست اما سازمان تحقیقاتی و سیاست‌گذاری «گاتماچر» تا اندازه‌ای به آن پاسخ داده‌است.

تارنمای «رادیو ملی آمریکا» (ان‌پی‌آر) در گزارشی با طرح این پرسش که «آیا در کشورهایی که سقط جنین غیرقانونی است، سقط جنین کمتر رخ می‌دهد؟» پاسخ «جاناتان بیاراک» جمعیت‌شناس اجتماعی در موسسه گاتماچر را ارائه کرد و به نقل از وی نوشت: پرسش ساده به نظر می‌رسد اما پاسخ دادن به آن دشوار است به این دلیل که در مکان‌هایی با قوانین سختگیرانه سقط جنین، این روش کاملا پنهان و مخفیانه انجام می‌شود؛ بنابراین تخمین میزان سقط جنین بسیار دشوار است.

براساس مطالعه انجام شده بیاراک و تیمش، در کشورهایی که سقط جنین به طور کلی قانونی است، سالانه بین ۳۶ تا ۴۷ سقط جنین به ازای هر یک هزار زن ۱۵ تا ۴۹ ساله انجام می‌شود. همچنین در

کشورهایی که سقط جنین به طور کلی ممنوع است به طور متوسط سالانه بین ۳۱ تا ۵۱ سقط جنین به ازای هر یک هزار زن وجود دارد.

بیاراک و تیمش به این نتیجه رسیدند که در کشورهایی که سقط جنین امری قانونی است، استفاده از روش‌های پیشگیری از بارداری نیز امری بسیار مرسوم است زیرا این کشورها ثروتمندتر هستند و سیستم‌های مراقبت بهداشتی قوی دارند.

به باور وی، اگر سیستم مراقبت‌های بهداشتی قوی‌تری وجود داشته و دسترسی همگانی به مراقبت‌های بهداشت باروری جنسی نیز فراهم شود، انتظار می‌رود میزان بارداری ناخواسته کاهش یابند. بنابراین میزان حاملگی ناخواسته در این کشورها کم و چیزی بین ۵۳ تا ۶۶ حاملگی ناخواسته سالانه به ازای هر یک هزار زن، در سنین ۱۵ تا ۴۹ سال است؛ اما درصد آن دسته از حاملگی‌هایی که به سقط جنین ختم می‌شود زیاد است زیرا سقط جنین در دسترس و فرایندی قانونی است.

در مقابل، آنان دریافتند در کشورهایی که سقط جنین به شدت محدود شده، استفاده از روش‌های پیشگیری از بارداری کم است و بنابراین، میزان حاملگی ناخواسته بالاست. یعنی نزدیک به ۷۰ تا ۹۱ بارداری ناخواسته سالانه به ازای هر یک هزار زن در سنین ۱۵ تا ۴۹ سال اما درصد آن دسته از حاملگی‌هایی که به سقط جنین ختم می‌شود، پایین است. شاید به این دلیل که سقط جنین در این کشورها راحت نیست.

سقط جنین در اروپا؛ آزادی عمل در کدام کشورها بیشتر است؟

اروپا مدتی است با جدیت در حوزه ایجاد محدودیت سقط جنین تلاش می‌کند. بیشتر کشورهای اتحادیه اروپا سقط جنین را در سه ماهه نخست بارداری مجاز می‌دانند. کشورهای اروپای شمالی، نخستین کشورهایی بودند که سقط جنین را قانونی اعلام کردند و از نظر دسترسی به این امکان جزو آزادترین کشورها هستند.

تارنمای «پلیتیکو» (politico.eu) در گزارشی با اشاره به قوانین متفاوت درباره سقط جنین در اروپا می‌نویسد: طبق رتبه‌بندی که توسط گروه‌های حامی حقوق سقط جنین تهیه شده، سوئد مقام اول را در اطلس سیاست‌های سقط جنین اروپا در سال ۲۰۲۱ به دست آورد زیرا اجازه سقط جنین را تا هفته هجدهم بارداری می‌دهد. در مقابل، کشورهای اروپای شرقی و جنوبی وضعیت بدتری داشتند. همین امر موجب شد که این کشورها برای آزادی عمل بیشتر در زمینه سقط جنین مبارزه کنند.
همچنین جدول زمانی حقوق سقط جنین در اروپا را در زیر مشاهده می‌کنید. برای هر کشور، دوره‌ای که سقط جنین غیرقانونی بوده یا هنوز غیرقانونی است با رنگ بنفش و دوره پس از قانونی شدن یا جرم‌زدایی شدن سقط جنین با رنگ صورتی مشخص شده‌است.

البته موضوع سقط جنین در اروپا و بیشتر نقاط کره خاکی همواره بین جناح‌های سیاسی حامیان و مخالفان خاص خود را دارد که این طیف‌بندی‌های سیاسی در برهه‌های مختلف به ویژه دوره حکمرانی بر جامعه تاثیرمی‌گذارند.
با هدف فهم بیشتر آن نگاهی به کشور ایتالیا خواهیم داشت.

مطالعه موردی ایتالیا؛ راهکار جنجال‌برانگیز راست‌افراطی برای کاهش سقط جنین

روزنامه «گاردین» در گزارشی با عنوان «می‌توان به زنان در شمال ایتالیا پول پرداخت کرد تا از سقط جنین منصرف شوند»، نوشت: طبق پیشنهادی که توسط یکی از مشاوران راست افراطی ایتالیا ارائه شد، می‌توان به زنان باردار در منطقه شمالی پیمونت ایتالیا، مبلغ ۴ هزار یورو پول پرداخت تا در ازای آن از سقط جنین منصرف شوند؛ پیشنهادی که محکومیت احزاب مخالف و گروه‌های حامی زنان را به دنبال داشت.

براساس برآوردهای «مائوریتزیو مارونه» مشاور منطقه‌ای سیاست‌های اجتماعی، این منطقه باید ۴۰۰ هزار یورو به انجمن‌های ضد سقط جنین بدهد تا این پول را در اختیار ۱۰۰ زن قرار دهند و با ابن راهکار آنها را از سقط جنین منصرف کنند. مارونه معتقد است با این روش ۱۰۰ کودک دیگر در پیمونت متولد خواهند شد که اگر این کمک صورت نمی‌گرفت به دلیل مشکلات اقتصادی مادرانشان به دنیا نمی‌آمدند.

این طرح به سرعت توسط احزاب مخالف محکوم شد. «سارا دیساباتو» یکی دیگر از اعضای شورای پیمونت، این کمک مالی را هدیه‌ای برای تبلیغات ضد سقط جنین توصیف کرد و گفت: این به عنوان کمک برای زنانی که به دلیل مشکلات اقتصادی سقط جنین را انتخاب می کنند، پنهان می‌شود.

ائتلاف فمینیستی (Non Una di Meno) نیز با تاکید بر احساس انزجار خود از این پیشنهاد، مارونه را متهم به استفاده از زنان و بدن آنها برای اهداف انتخاباتی و سیاسی خود کرد.
این ائتلاف در صفحه فیسبوک خود نوشت: «مادر شدن یک انتخاب است. وعده دروغین حمایت اقتصادی نه تنها ما را قانع نمی‌کند بلکه برعکس بیشتر نشان‌دهنده تمسخر زنان و نوعی فریبکاری در حق کسانی است که در شرایط بد اقتصادی به سر می‌برند».

وضعیت سقط در ایران

در ایران نیز موضوع کاهش جمعیت به امری قابل توجه و مهم بدل شده و روند کاهشی آمار جمعیت به ویژه در دهه گذشته نگرانی‌های زیادی را ایجاد کرده‌است.

به گفته «محمد اسماعیل اکبری» رئیس کارگروه جمعیت و سرمایه اجتماعی، کمیسیون علمی فرهنگی و اجتماعی دبیرخانه مجمع تشخیص مصلحت نظام، سالانه نزدیک به ۵۳۰ هزار سقط عمدی در ایران صورت می‌گیرد؛ در واقع سقط عمدی یا جنایی نزدیک به یک سوم کل سقطها را تشکیل می‌دهد که رقم بالایی است.

از نگاه کارشناسان، مجموعه‌ای از عوامل به ویژه مشکلات مالی و اقتصادی در ایران عامل بسیاری از سقط‌هاست؛ مشکلی که اینک باعث شده سن ازدواج در کشور افزایش یابد.

اکبری درباره تجارب دیگر کشورها در کاهش نرخ سقط جنین و ضرورت بهره‌گیری ایران از آن، می‌گوید: مهمترین مولفه‌ای که کشورهای دیگر دارند این است که در زمینه فرزندآوری کار کردند. در فرانسه، آلمان و کانادا اگر کسی ۴ فرزند داشته‌باشد، هیچ مسئولیت اجتماعی دیگری جز تربیت و نگهداری از فرزندانش ندارد و حقوق، مسکن و دیگر امکانات رفاهی توسط دولت در اختیار او قرار می‌گیرد.

راهکارهای موثر کدامند؟

همان‌گونه که اشاره شد، بسیاری از کارشناسان محدودیت‌های قانونی را نه تنها راهکاری مفید برای کاهش نرخ سقط جنین نمی‌دانند بلکه به باور آنان این اقدام موجب افزایش سقط‌های پنهانی خواهد شد که خود آن آسیب‌های فردی و اجتماعی زیادی را به همراه دارد.

موسسه «امریکن پروگرس» (americanprogress) در گزارشی با عنوان «راه درست برای کاهش سقط جنین»، راهکارهای موثرتری را برای کاهش این معضل پیشنهاد داده و می‌نویسد: دو راه کلیدی برای کاهش سقط جنین وجود دارد؛ گزینه نخست اینکه اقداماتی انجام دهیم که سقط جنین کمتر مورد نیاز باشد و دوم از طریق ممنوعیت سقط که فقط رویکرد نخست انسانی، موثر و عادلانه است.

شواهد نشان می‌دهد، زنان در کشورهایی که سقط جنین غیرقانونی است، به صورت غیرقانونی و ناامن اقدام به سقط جنین می‌کنند که اغلب منجر به تراژدی‌های وحشتناکی می‌شود.

نزدیک به ۷۰ هزار زن در سال در جهان بر اثر سقط جنین ناایمن جان خود را از دست می‌دهند و از آسیب‌های جدی زیادی همچون عفونت، خونریزی و ناباروری ناشی از آن رنج می‌برند؛ موضوعی که به زنان، خانواده‌های آن‌ها و کل جوامع آسیب می‌زند اما کمک چندانی به کاهش سقط جنین نمی‌کند.

بنابراین، انجام اقداماتی که ضرورت سقط جنین را کاهش می‌دهد، رویکرد بهتری است. نخستین راه برای انجام این کار کاهش بروز حاملگی ناخواسته است. اگر در این حوزه سرمایه‌گذاری شود، می‌توان حاملگی ناخواسته را به میزان قابل توجهی کاهش داد.

انجام اقداماتی چون آموزش جامع جنسی که شامل اطلاعات دقیق پزشکی در مورد پرهیز و پیشگیری از بارداری باشد، پوشش بیمه‌ای و در نظر گرفتن بودجه عمومی برای خدمات تنظیم خانواده، دسترسی بیشتر به ابزارهای پیشگیری از بارداری و ارائه برنامه‌هایی که خشونت خانگی و سوءاستفاده جنسی را مهار می‌کنند. واضح است، زنانی که می‌توانند از بارداری ناخواسته جلوگیری کنند، مجبور نیستند تصمیم سختی برای سقط جنین بگیرند.

متاسفانه، حتی با اراده پشتیبانی‌های یاد شده، همیشه برخی از حاملگی‌های ناخواسته وجود خواهد داشت. زیرا روش‌های پیشگیری از بارداری خطاپذیرند. بنابراین، هنگامی که زنی با حاملگی غیرمنتظره مواجه می‌شود، دومین راه مثبت برای کاهش سقط جنین این است که اطمینان حاصل شود زنان در

صورت تمایل به نگاه داشتن نوزاد، امکانات کافی برای تربیت فرزند در سلامت و امنیت دارند.

ه گفته موسسه «آلن گاتماچر» که بهداشت روابط جنسی و زایمان را مطالعه می‌کند، یکی از دو دلیل رایجی که زنان سقط جنین را انتخاب می‌کنند، این است که نمی‌توانند هزینه‌های فرزند را تامین کنند. ا ارائه فرصت‌های تحصیلی و شغلی واقعی، مراقبت‌های بهداشتی، مراقبت از کودکان، مسکن، خدمات برای کودکان معلول و دیگر حمایت‌های اساسی، بسیاری از زنان کم‌درآمد و جوان، منابع لازم برای انجام تعهدات خود به عنوان سرپرست خواهند داشت و از سقط جنین منصرف خواهند شد.

*سیده مریم سیدان/ ایران / 84816041